

<http://www.arianafghanistan.com>

۲ جنوری ۲۰۲۰

خلیل الله معروفی

خطاب به دختر افغان

در صفحه دیروز پورتال "افغان جرمن آنلاین" و در صفحه امروز "آریانا افغانستان آنلاین"، منظومه بسیار مشهور و بیحد بلیغ و شیوای استاد استادان سخن، "خلیلی افغان"، را خواندم، که به غلط و اشتبهاً به نام خانم "کبرا نورزائی" قلمداد شده است!!! آقای "محمد ولی آریا" فرستنده این منظومه به هردو وبسایت میباشد. آقای "ولی آریا" با تبصره "بی نمک" و "حقگشانه" در بالای چوکات فرق منظومه، اینطور مینویسد:

خطاب به دختران افغان

سروده ای از زنده یاد کبرا نورزائی
فرستنده: محمد ولی آریا

و در داخل چوکات اینطور می آورد:

"خطاب به دختران افغان" عنوان ابیاتی است که به قلم زن فرهیخته افغان، اندیشمند، حساس و پیشگام نهضت زن در افغانستان، مرحومه «کبرا نورزائی» که نه تنها مربی و رهنمای گرانقدر زنان افغان در حیات اجتماعی بوده بلکه همچنان خود سمبول رشد و ترقی زن در قبول مسؤولیت بزرگ ملی و کشوری نیز بود. مگر آنچه از کسوت نهفته او تازه دریافته ایم که نه تنها قریحه پر بار منظومه سرائی داشته است بلکه....»

ازین تبصره "بی نور و بی نمک" چند نکته هویدا میگردد:

– که جناب "محمد ولی آریا" بدون تحقیق، مخمس بسیار مشهور یک استاد بزرگوار و فخر ادبی و شعری روزگار را به نام شخص دیگری قلمداد میکند، که ظلمی ست صریح و دوگانه؛ هم بر "استاد خلیلی"، که خالق و مالک منظومه است و هم به خانم "کبرا نورزائی"، که گمان نکنم، از یک خم کوچه شعر و شاعری هم گذشته بوده باشد.

– و اگر چنین یک منظومه گهریبز و شاهگان، از کسی دیگر میبود، بیگمان بر هیچ کس پوشیده نمی ماند و نام آن کس را تا "علین اعلا" بالا میبرد!!!

– جناب "آریا" آنقدر در ساحة شعر مایه تئک دارند، که نمیدانند این منظومه، یک "مخمس" است. از همین سبب هم هست، که یک بند را فقط در "سه مصراع" ذکر میکنند و "دو مصراع" دیگر آن بند را یکسره نوش جان میفرمایند. با چنین توان تئک ادبی، چه نازیباست، که کسی بیاید و ادعای بزرگی را به میدان اندازد!!!

من شخصاً این منظومه بی اندازه زیبا را سالها قبل خوانده و ضمن مقالاتی از یکی دو بیت آن استشهاد نیز کرده ام. کلیات اشعار "استاد خلیل الله خلیلی" را، که به کوشش آقای عبدالحی خراسانی در سال ۱۳۷۸ در نشر بلخ وابسته به بنیاد نیشاپور - تهران، منتشر گشته است، باز کرده و این منظومه گهرریز را از روی آن نقل میکنم. در پاورقی صفحه ۲۲۹ چنین آمده است:

«اهداء بر روح پاک سرکارخانم^۱ عنایت سراج که در نهضت نسوان مصدر خدمات مهم شده بود.»

از قرار معلوم مراد ازین خانم، "زینب عنایت سراج" میباشد، که از وی در نهضت زنان افغانستان به بسیار نکوئی یاد میشود و مسما گشتن سینمایی در شهر نو کابل به نام "زینب ننداری"، به هدایت اعلیحضرت ظاهرشاه نیز در برابر این همه مجاهدات بلیغ وی در راه زنان بوده است. قبر وی را زیارت کرده ام، که در گورستان مشهور ترکها در منطقه تمپلهوف Tempelhof شهر برلین واقع شده است. تا جایی، که از خواندن کتیبه قبر وی به یاد دارم، "زینب خانم" به عمر چهل و نه سالگی پدرود حیات گفته است. این گورستان پر جذب و ملکوت نما را باربار زیارت کرده ام، که ضمن آن گور حدوداً ده افغان را، که در سنوات مختلف درین قبرستان آرامگاه ابدی خود را یافته اند، حساب کرده ام. گور چند نفر از خانواده سپهسالار چرخ و همچنان قبر شجاع الدوله غوربندی نیز در محوطه همین قبرستان موقعیت دارد. از اصل مطلب خیلی دور افتادم: همین، که این منظومه را در "افغان جرمن آنلاین" خواندم، سخت متلاطم گشتم و غضبناک. اما از "افغان جرمن آنلاین" هیچ شکایتی ندارم، چون در آن کسی در رأس کار نیست، که به شعر و ادب و ادبیات دسترس داشته باشد. ولی شکایت و گله من از وبسایت "آریانا افغانستان آنلاین" از آن سبب است، که فرد فرهیخته و شعرشناسی چون "جناب ولی احمد نوری" در رأس آن نشسته اند، که خود از طرفداران و هواخواهان سرسخت شخصیت و اشعار استاد کابلزاد زمانه، "استاد خلیلی"، میباشد. مخمس استاد خلیلی را، که "خطاب به دختر افغان" عنوان گرفته است، از صفحات ۲۲۹ - ۲۳۰ کلیات استاد، نقل و تصحیح کرده و با شرح لغات مشکل، تقدیم دوستداران شعر گهربار "خلیلی افغان" میکنم:

خطاب به دختر افغان

ای شاخه گل، شکسته تا چند؟ ای سرو روان، نرسته تا چند؟

ای مرغ بهشت، خسته تا چند؟ در کنج قفس، نشسته تا چند؟

بشکن قفس و چمن بیارای

بی روی تو، زندگی نکو نیست در باغ امید، رنگ و بو نیست

هردل، که هوای تو درو نیست جائی ست، که شمع آرزو نیست

در قلب سیهلان مکن جای

معیار تو، کار و بار تو بس اخلاق نکو، حصار تو بس

شرع نبوی، شعار تو بس این شمع به رهگذار تو بس

در پرتو نور حق، برون آی

^۱ - "سرکار خانم" لقبی ست، که از زبان ایرانیان بسیار شنیده میشود و این فارمولبندی را از شخص "عبدالحی خراسانی" میدانم، که سالهای سال در ایران زیسته است. من قطعاً شک دارم، که ذکر "سرکار خانم" از طرف خود "استاد خلیلی" صورت گرفته باشد!!!

تو خفته و کاروان روان است فرصت چو شرر سبکعنان است
 خواب تو چرا چنین گران است مرغ سحری، سرودخوان است
 صبح است، تو نیز برشو از جای
 بیرون و درون خانه، از توست بام و در آشیانه، از توست
 سر تا سر این زمانه از توست این عرصه بیکرانه از توست
 در کنج خُمول^۲، تن مفرسای
 از ساحل سند، تا زرافشان یک عائله، یک سرای، میدان
 ای مادر دودمان افغان از اهل سرا، مباش پنهان
 در خانه خویش، چهره بگشای
 تا چند گره، گرهگشا شو با ساز زمانه، همنا شو
 خود راهشناس و رهنا شو ای راز نهفته، برملا شو
 راز دل روزگار بنمای
 آن کودک شیرخوار معصوم کامروز به دست نُست چون موم
 فردا چو شود نتیجه، معلوم باشی تو به نزد قوم محکوم
 گر طفل تو، کج نهد کمی پای
 طفل تو چو برگ گل لطیف است این عنصر پاک بس شریف است
 منسوب، به ملت حنیف^۳ است چشم و دل و دست او عفیف است
 بر طفل عزیز خود ببخشای
 تار هرو و راهبین نباشی با اهل وطن قرین نباشی
 با جامعه، همنشین نباشی آگاه ازان و این نباشی
 طفل از پی تو چه سان نهد پای
 علم تو یگانه زیور توست افکار تو، گنج گوهر توست
 عقل تو چو تاج، بر سر توست نور رخ تو ز جوهر توست
 این نور به رنگها میلای
 دانی، که حیات نیست جز کار بی کار، بقای نُست دشوار

^۲ - "خُمول" کلمه عربی و در معنای "گمنامی" ست.

^۳ - "ملت حنیف" مراد از "دین اسلام" است، که به روایت قرآن، پیرو "ابراهیم حنیف" است. و "حنیف" در معنای "راستکار" است.

دستی، که چو نخل می‌دهد بار حیف است به دوش دیگری بار
از زحمت دیگران، می‌سای
ای نخل امید، تا جهان باد گل‌های تو دور، از خزان باد
افکار تو، تازه و جوان باد محکوم قضای آسمان باد
هر پنجه، که بفشرد ترا نای

قابل تذکر مجدد و مؤکد میدانم، که جناب "محمد ولی آریا" این منظومه آموزنده و بیدارگر را بسیار مغلوط و ناقص نقل کرده و جفائی را بر شعر روا داشته است، که خدا نشان ندهد. مردم کابل مُدام گفته اند، که:

خدا از ظلمِ ظالم نجات بدهد!!!

از خوانندگان شعر دوست و شعر شناس جداً توقع دارم، که منظومه فرستاده جناب "ولی آریا" را با این منظومه سر داده و از هر نگاه مقایسه فرمایند. و چه شیرین و عسلین و نمکین است، که پورتال "افغان جرمن آنلاین" این منظومه را به نام "نامی" خود؛ یعنی "افغان جرمن آنلاین"، نشر می‌فرماید؛

ما شاء الله بدین قد و بالا!!!

(همبورگ - دوم جنوری ۲۰۲۰)

خطاب به دختر افغان

Maroofi_k_khetaab_ba_dokhtar_e_afghan.pdf